

UN PROIECT COMUNIST DE REDRESARE ECONOMICĂ ȘI POZIȚIA PARTIDELOR ISTORICE

Mihai Lancuzov

Odată cu numirea la 29 noiembrie 1946 a lui Gheorghiu-Dej ca ministru al Economiei Naționale și acapararea acestei importante structuri de către Partidul Comunist, încep să se producă rapid o serie de schimbări menite a grăbi procesul de trecere spre o economie de tip sovietic¹. Încă din primele zile ale mandatului, noul ministru, alături de continuarea procesului de epurare politică, introduce o și mai aspră raționalizare a consumului de pâine, fixând o normă zilnică de 250gr. pe locuitor². La 28 decembrie 1946 Parlamentul votează legea Etatizării Băncii Naționale, fapt ce a dus la controlul Partidului Comunist asupra tuturor instituțiilor bancare și de credit indiferent de caracterul lor³. În scurt timp, măsurile antipopulare se accentuează aplicându-se restricții la consumul de carne și la utilizarea curentului electric.

Prin semnarea la 10 februarie 1947 a Tratatului de Pace cu Puterile Aliate, România se obliga să achite în timp de 8 ani U.R.S.S.-ului despăgubiri în valoare de 300.000\$⁴. Reparațiile erau plătite în produse, dar calcularea valorii lor se făcea de sovietici, astfel încât s-a ajuns la o sumă de circa șase ori mai mare decât cea fixată inițial⁵.

Distrugerile provocate de război, plata despăgubirilor, seceta prelungită și incapacitatea guvernului de a gestiona eficient economia națională au făcut ca poporul român să suporte mulți ani greutăți și privațiuni imense. Economia țării se prăbușise ajungând să reprezinte în vara anului 1947 numai 48% din nivelul antebelic⁶. În acest context indicele nivelului de trai al populației a scăzut dramatic în primii ani ai guvernării Groza ajungând la 440 puncte în timp ce în plin război era 944 puncte⁷. Inflația era un alt mare pericol al economiei Românești, leul deprecindu-se uneori chiar de mai multe ori în cursul aceleiași zile. Astfel, în aprilie 1947 1\$ valora peste 900.000 lei⁸.

Aplicând principiul potrivit căruia în economia socialistă rolul dominant îl are statul, la 19 aprilie 1947 se înființează Ministerul Economiei și Comerțului. Prin această măsură, posibilitățile guvernului de a interveni în procesul de producție, în

¹ Ș. Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *Instaurarea totalitarismului comunist în România*, București, 2003, p. 212.

² *Istoria României în date*, București, 2003, p. 486.

³ *Ibidem*, p. 487.

⁴ *Ibidem*, p. 489.

⁵ Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, 1900, p. 380.

⁶ *România. Viața politică în documente. 1947*, București 1994. p. 161.

⁷ Ghiță Ionescu, *Comunismul în România*, București, 1994, p. 168.

⁸ *România. Viața politică...*, p. 151.

repartizarea materiilor prime, în fixarea prețurilor și în desfășurarea comerțului intern și extern au fost sporite considerabil⁹.

Pus în fața unor realități deosebit de complexe, Partidul Comunist Român s-a văzut nevoit să rezolve problema ieșirii din grava criză economică, simultan cu distrugerea sistemului capitalist, pentru a putea construi mai ușor economia socialistă.

În aceste condiții, Gheorghiu-Dej, ministrul Economiei Naționale prezintă la 14 iunie 1947 propunerile P.C.R. pentru îmbunătățirea situației economice și financiare a țării¹⁰. În preambulul expunerii se spunea că regimul instaurat la 6 martie 1945 a adus populației independența, suveranitatea și dreptul de a dispune liber de propria soartă¹¹. Pentru atingerea scopului suprem care declarativ era îmbunătățirea continuă a nivelului de trai al celor ce muncesc imediat după preluarea puterii au fost luate măsuri pentru ieșirea din criză și relansarea economiei. În acest sens, se făcea referire la reforma agrară, etatizarea Băncii Naționale, semnarea acordurilor comerciale cu Uniunea Sovietică, refacerea transporturilor și elaborarea unui buget echilibrat¹². Ministrul arăta că în ciuda acestor eforturi ale „masselor” nu s-au obținut rezultatele scontate. Chiar și realizările erau amenințate de proasta gestiune a resurselor economice și financiare¹³. Alte greutăți se datorau enormului deficit bugetar și inflației.

Comuniștii considerau că accentuarea inflației va duce la prăbușirea economică și pentru a evita acest lucru, se impunea înfăptuirea reformei monetare. Un prim capitol al măsurilor propuse se referea la producția industrială.

Preluând modelul sovietic se aprecia că dezvoltarea țării se poate face numai punând bază pe industria extractivă și pe cea metalurgică¹⁴. Ca urmare, se fixau o serie de obiective îndrăznețe care trebuiau îndeplinite până la sfârșitul anului curent: o producție lunară de 425.000 tone petrol, 200.000 tone cărbune, 15.000 tone minereu de fier, 100 milioane metri cubi gaz metan, 25.00 tone oțel, 12.00 tone fontă și 20.000 tone laminate¹⁵.

Fără a stabili sarcini precise, programul arăta la modul general că trebuie sporită producția industriei forestiere, chimice, de ciment, sticlă, hârtie și textile¹⁶. Pe ultimul loc se afla industria alimentară în condițiile în care în țară era foamete și rațiile erau de negăsit. Pentru îndeplinirea obiectivelor economice propuse era necesară o judicioasă repartizare a resurselor umane, extinderea muncii în acord, întărirea disciplinei și interzicerea folosirii timpului de lucru pentru alte activități¹⁷.

⁹ Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, *Istoria României*, București, 1998, p. 478.

¹⁰ *Istoria României în date*, p. 493.

¹¹ Arhivele Naționale ale României, (A.N.R.), Fond Președenția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 6/ 1947, fila 28.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, fila 29.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*, fila 30.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

În legătură cu agricultura, se preconiza desăvârșirea reformei agrare prin accelerarea ritmului de eliberare a titlurilor de împroprietărire și realizarea lucrărilor de amenajări agricole. Partidul urma să vegheze pentru a se împiedica acapararea pământurilor de către chiaburi și speculanți. Se cerea sporirea numărului de stațiuni de închiriat mașini agricole și reglementarea funcționării fermelor model. Erau enunțate și măsuri propagandistice care vor căpăta amploare în anii următori, precum cea a necesității convingerii țăranilor să depună o muncă „deosebit de stăruitoare”¹⁹ pentru obținerea de recolte bogate. În realitate datorită rechizițiilor, a fixării de prețuri maximale și a imposibilității de a-și vinde produsele în zonele unde exista cerere, țăranii nu aveau nici un stimulent pentru a produce peste strictul necesar.

În domeniul transporturilor se cereau grabnice măsuri pentru ca până la sfârșitul anului, toate distrugerile provocate de război să fie înlăturate. Pentru prima și singura dată în acest program apare surprinzător cuvântul rentabil specific economiei de piață prin afirmația potrivit căreia „Căile ferate trebuie să devină rentabile lucrând fără deficit”²⁰.

Distribuția rațională a materiilor prime, comerțul, prețurile și nivelul salariilor constituiau probleme greu de rezolvat în condițiile haosului care domnea în întreaga economie. Comuniștii au căutat să iasă din criză adoptând soluții de forță, întărind rolul dominant al statului. Se cerea din nou un control sever „asupra operațiunilor de colectare de produse agricole”²¹. Conform programului trebuia să se exercite o strictă supraveghere asupra producției industriale și a consumului fapt pentru care Gheorghiu-Dej propunea adoptarea de urgență a unei legi a Controlului Economic. Încălcarea acestor prevederi urma să atragă după sine „...detențiune pe termen lung și confiscarea avutului”²².

Un obiectiv major al programului prezentat era redresarea finanțelor. În primul rând trebuiau echilibrate veniturile și cheltuielile statului. Problema era cu atât mai stringentă, cu cât în primele două luni ale exercițiului bugetar 1947/1948,

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, fila 31.

²⁰ *Ibidem*, fila 32.

²¹ *Ibidem*.

²² *Ibidem*, fila 33.

circa 75% din cheltuieli au fost acoperite prin credite luate de la Banca Națională²³. Setul de măsuri în domeniul financiar prevedea:

- 1 - restricționarea cheltuielilor instituțiilor și întreprinderilor de stat;
- 2 - reducerea până la 1 iulie 1947 cu 30% a personalului bugetar;
- 3 - obligația Ministerului de Finanțe de a întocmi bugete trimestriale, care să fie aprobate de fiecare dată de Consiliul de Miniștri²⁴;
- 4 - interzicerea de a se acorda subvenții administrațiilor locale;
- 5 - lichidarea instituțiilor de stat care nu erau strict necesare;
- 6 - reorganizarea fundamentală a sistemului de percepere a taxelor și impozitelor, luându-se măsuri drastice contra celor care ascundeau veniturile;
- 7 - încetarea emiterii de bonuri de casă sau tezaur ale statului pentru acoperirea cheltuielilor bugetare²⁵.

Programul acorda o mare importanță folosirii corecte a creditelor în industrie. În acest sens, trebuiau elaborate norme care să dirijeze banii numai în scopuri productive împiedicându-se specula și îmbogățirile ilicite. De asemenea, Banca Națională și băncile comerciale nu mai aveau voie să acorde fonduri întreprinderilor care acumulasera stocuri mari de materii prime, combustibil sau produse finite. Credite urmau să primească numai acele unități care își depășeau planul de producție și de desfăcere²⁶. Un sprijin serios în rezolvarea problemelor financiare urma să fie adus de stabilizarea monetară preconizată a avea loc chiar în anul 1947.

În încheierea ambițioasei expunerii Gheorghiu-Dej își exprima convingerea că toate partidele și organizațiile grupate în B.P.D. vor adopta programul prezentat, înfăptuirea lui ducând la transformarea României „...într-una din țările avansate ale lumii din punct de vedere material”²⁷.

Toți miniștrii cu excepția lui Gh. Tătărescu, care nu a participat la ședință au adoptat cu entuziasm aceste propuneri. Demn de semnalat este oportunitatea de care a dat dovadă ministrul de Finanțe Alexandru Alexandrini, care în cuvântul său s-a situat de partea proiectului comunist deși cu câteva zile înainte, Gh. Tătărescu șeful său de partid criticase în termeni deosebit de duri politica economică dusă de guvernul Groza²⁸.

Luând cunoștință de propunerile P.C.R. conducerea liberală dă un comunicat sobru și la obiect în care analiza punct cu punct măsurile propuse arătând pe de o parte discrepanța dintre vorbe și fapte și pe de alta principiile greșite de la care se pleca prin eludarea regulilor sănătoase ale economiei de piață.

Încă de la început se spunea că noul program economic „...învederează odată mai mult temeinicia observațiilor și criticilor obiective formulate de P.N.L.,

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*, fila 34.

²⁶ *Ibidem*, fila 35.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, fila 39 și Ș. Rădulescu-Zoner, D. Bușe, B. Marinescu, *op.cit.* p. 253.

care la vreme a atras atenția asupra dezastrului la care țara avea să fie adusă ca urmare a concepțiilor și metodelor politice, economice și financiare ale regimului înscăunat la 6 martie 1945”²⁹. În continuare se arăta că soluțiile propuse de Gheorghiu-Dej și adoptate în unanimitate de guvernul condus de comuniști sunt în realitate aceleași cu cele aplicate și până acum. Extinderea acestor măsuri asupra tuturor ramurilor de activitate nu va face decât să adâncească dezastrul. Liberalii arătau că programul prezentat se caracterizează prin superficialitate, deoarece preconiza depășirea în 2-3 luni a unor grave probleme care nu au putut fi rezolvate în 3 ani³⁰.

Referindu-se la aspectele economice din proiect se spunea că în timp ce comuniștii reluau lozinca măriti producției extractive și industriale, realitatea dovedea că sub conducerea lor „...producția a scăzut sub nivelul minim necesar vieții normale...”³¹

În domeniul agrar propunerile erau demagogice, deoarece pe de o parte se anunța înzestrarea țăranimii cu inventarul necesar, iar pe de alta utilajele existente la sfârșitul războiului fuseseră distruse în ultimii ani³².

Liberalii critică programul financiar expus de Gheorghiu-Dej spunând că după ce timp de doi ani guvernul „...a risipit cu larghețe banul public acum anunță rituos că va trece la o politică de aspre economii interne și externe...”³³. În continuare se sublinia că regimul a reușit „performanța” de a aduce „...cea mai mare inflație pe care România a cunoscut-o vreodată”³⁴. Referitor la preconizata stabilizare monetară se arăta că pentru înfăptuirea ei trebuie create premisele necesare precum : echilibrarea și normalizarea comerțului exterior, a balanței de plăți, relansarea producției industriale și agricole și crearea unui climat de încredere în moneda națională. Ignorarea acestor reguli sănătoase nu va putea decât să compromită însăși ideea stabilizării. Comuniștii erau criticați pentru că deși programul prezentat la 14 iunie 1947 afirmă că vor respecta și promova proprietatea privată, în realitate toate măsurile luate după 6 martie 1945 nu făceau decât să ducă la îngrădirea și suprimarea economiei de piață. P.N.L. își reafirma convingerea că pentru depășirea greutăților economice și începerea reconstrucției este nevoie de „...un climat politic care să ducă la restabilirea ordinii și legalității, la asigurarea libertăților cetățenești a persoanei și a avutului fiecăruia”³⁵.

Comunicatul sublinia faptul că în prezent este necesară solidarizarea întregii națiuni și „...înfrățirea capitalului cu munca”³⁶. Liberalii acuzau guvernul că a suprimat libertățile cetățenești, că practică învrăjbirea între diferitele categorii

²⁹ A.N.R., Fond Președenția Consiliului de Miniștri, Stenograme, dosar 46/ 1947, fila 20.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*, fila 21.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

sociale, precum și între cetățenii aceleiași țări. Se încălca totodată dreptul la proprietate prin permanentele rechiziții prin confiscări și opresiune fiscală. Condițiile obiective la care se făcea referire în proiect nu puteau fi realizate numai prin vorbe lipsite de conținut, care erau dezmințite de viața de zi de zi. Pentru reconstrucția țării era necesar un guvern care să fie expresia voinței națiunii și nu unul impus. De asemenea redresarea țării se va putea face numai în contextul eforturilor unite ale întregii Europe, suveranitatea țării neînsemnând izolarea ei³⁷.

Confruntat cu un nou val de arestări și cu necesitatea găsirii unei alternative menite a face posibilă continuarea activității P.N.Ț. nu a elaborat un comunicat oficial privind propunerile Partidului Comunist. Totuși opinii ale conducerii țărăniște au apărut în ziarul „Dreptatea” la câteva zile după prezentarea lor în Consiliul de Miniștri.

Astfel în numărul din 18 iunie al ziarului , pe prima pagină este publicat articolul „Propuneri comuniste”. Încercând să afle resorturile care au determinat apariția programului, editorialistul ajunge la concluzia că eșecul celor doi ani de guvernare a determinat apariția acestei „platforme”³⁸. O altă cauză este teama în fața valului de nemulțumiri populare care ar putea duce la compromiterea definitivă a celor instalați cu forța la 6 martie 1945. Autorul articolului afirmă că „...în deznădejdea sa Partidul Comunist cheamă din nou cu trâmbițe și tobe poporul la luptă...și arată ce este de făcut pentru ca în această țară să curgă lapte și miere”³⁹. Editorialistul spunea că oricine poate observa cu ușurință că există o discordanță între scopul enunțat de comuniști: dezvoltare urmată de creșterea nivelului de trai și contraperformanța economică a guvernului⁴⁰. În continuarea articolului se aduc grave acuze pentru risipirea resurselor economice și financiare ale țării, pentru enormul deficit bugetar și inflația galopantă. Propunerile sunt analizate și în contextul unei posibile mișcări politice, care ar consta în debarcarea ministrului de Finanțe Alexandru Alexandrini, reprezentantul P.N.L.-Tătărescu. Se amintește că în același fel s-a procedat ceva mai înainte și cu Petre Bejan titularul Ministerului Industriei și Comerțului, al cărui loc a fost luat de Gheorghiu-Dej⁴¹. În sprijinul acestei afirmații se arată că presa guvernamentală sublinia că noile măsuri sunt menite a înlătura haosul produs de fostul ministru al Industriei și Comerțului.

În același număr în pagina a-III-a este publicat articolul „Politica economică a guvernului”⁴². Materialul exprima punctul de vedere al directorului ziarului Nicolae Carandino, care era totodată și unul din liderii Partidului Național Țărănesc. Încă de la început se făcea remarca potrivit căreia după doi ani „...marcați de tristețe comuniștii au decis să întocmească un plan de redresare a

³⁷ *Ibidem*, fila 22.

³⁸ „Dreptatea”, an XXII nr. 376, din 18-19 iunie 1947.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

țării”⁴³. Autorul își manifesta scepticismul în legătură cu posibilitatea procurării de cereale, carne, ulei și zahăr atâta timp cât situația țării a mers din rău în mai rău. În continuare se făcea remarca potrivit căreia Gheorghiu-Dej încerca să ascundă sub vorbe frumoase adevărul, realitatea fiind că economia României reprezenta în anul 1947 numai 40% din nivelul anului 1938. Specialiștii țărăniști au calculat că pentru asigurarea unui minim de 2600 de calorii pe locuitor sunt necesare 211.000 vagoane de grâu, 30.000 vagoane de carne și 39.000 vagoane de legume⁴⁴. Programul comunist vorbea de asigurarea unor condiții decente de locuit, dar realitatea arăta că în anul 1947 în Capitală nu se construise nici o locuință, în timp ce înainte de război se ridicau anual 15.000 de case⁴⁵.

Și în domeniul asigurării cu îmbrăcăminte situația era dezastruoasă, producția fiind de 10 ori mai mică decât cea necesară. Pentru ameliorarea stării de sănătate a populației P.N.Ț. propunea înființarea de noi spitale și sanatorii, precum și crearea unui corp medical bine pregătit. În încheiere se trăgea concluzia că obiectivele propuse de Gheorghiu-Dej nu sunt realizabile deoarece ceea ce s-a propus necesită 500.000 miliarde lei cu mult peste ce este prevăzut în buget⁴⁶.

În numărul următor „Dreptatea” reia sub același titlu analiza propunerilor comuniste pe două coloane alăturate fiind puse față în față producțiile realizate cu cele planificate a fi obținute până la sfârșitul anului. Comparând situația existentă în domeniul extracției de cărbune, în industria chimică, a cimentului, precum și recolta slabă de grâu se afirma că programul prezentat nu reprezintă decât o simplă iluzie⁴⁷. Astfel în legătură cu situația din agricultură comuniștii vorbeau numai la modul general. În realitate din cele 14.000.000 ha. arabile nu fuseseră însămânțate decât 6.000.000 ha⁴⁸. Țărăniștii veneau cu o serie de soluții concrete pentru îmbunătățirea vieții țăranilor care reprezentau peste 80% din populația țării. Ei propuneau înființarea de noi sate, refacerea celor distruse de război și asigurarea materialelor de construcții necesare ridicării de locuințe. Era criticat guvernul care fixa prețuri derizorii de numai 700 lei pentru un kilogram de grâu, lăsând astfel truditorii ogoarelor fără banii necesari cultivării pământului, a achiziționării de utilaje și refacerii gospodăriilor⁴⁹.

Greșită este și abordarea problemei transporturilor, unde revenirea la normal în numai trei luni este considerată drept o „absurditate”. Și mai grea era situația transportului pe apă unde Gheorghiu-Dej nici măcar nu se aventura să facă propuneri deoarece din întregul parc de vapoare nu a mai rămas mai nimic⁵⁰.

⁴³ *Ibidem.*

⁴⁴ *Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem.*

⁴⁷ *Idem*, nr. 377 din 19-20 iunie 1947.

⁴⁸ *Ibidem.*

⁴⁹ *Ibidem.*

⁵⁰ *Ibidem.*

Referindu-se la faptul că 75% din execuția bugetară este acoperită prin credite de la Banca Națională se afirmă că în actualele condiții „...numai un scamator poate găsi mijloace de echilibrare a bugetului”⁵¹. În încheierea acestei minuțioase analize se exprima convingerea că modul în care este conceput bugetul țării este greșit deoarece cea mai mare parte a fondurilor era repartizată pentru salarii nemaî existând resurse pentru investiții, pentru sprijinirea industriei și a producției de bunuri de consum⁵².

După cum era de așteptat atât criticile cât și propunerile de îmbunătățire a programului făcute de partidele istorice nu au fost luate în seamă de Partidul Comunist și implicit de guvern, deoarece edificarea unei societăți de tip sovietic nu avea nici o legătură cu principiile economiei de piață și mai ales cu interesele fundamentale ale poporului român.

UN PROJET COMMUNISTE DE REDRESSEMENT ÉCONOMIQUE ET LA POSITION DES PARTIS HISTORIQUES

- Résumé -

Le gouvernement de Petru Groza, instauré le 6 Mars 1945, a organisé le 19 Novembre 1946 des élections parlementaires et il a falsifié les résultats, événement qui a permis aux communistes de prendre - relativement vite le pouvoir politique en Roumanie.

Le processus de soviétisation poursuivait, entre autres, même le remplacement du système économique capitaliste par un système importé de la Russie soviétique dépourvu de viabilité, fendu vers l'intérêt du peuple.

En 1947, la situation économique de la Roumanie était particulièrement difficile, la production étant diminuée à 40% en rapport de celle d'avant la guerre.

Le Parti Communiste Roumain dirigé par Moscou a refusé d'accepter le plan Marshall de redressement économique de l'Europe et - en échange - il a adopté un programme irréaliste d'échapper de la crise, basé sur des critères arbitraires.

Les partis National Libéral et National Paysan qui représentaient l'opposition démocratique de la Roumanie ont critiqué drastiquement le programme de redressement économique proposé par les communistes. Ils ont présenté leurs propositions amples et viables, qui tenait compte des réalités roumaines.

Le Parti Communiste n'a pas tenu compte de cela et a imposé son programme soviétique.

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² *Ibidem.*

Après cela, les deux partis d'opposition ont été sortis hors la loi, et leurs leaders ont été emprisonnés.